

N:o 28.

Af Herr Johan Anderson: Om rätt att, intill dess ny härordning och värnpligtslag antagits, erlägga vakansafgift för nu befintliga eller framdeles uppkommande ledigheter bland manskapet vid indelta infanteri- och kavalleriregementena.

Sedan Kongl. Maj:t sistlidet år tillsatt en komité af 25 personer för att bland annat afgifva betänkande och förslag till en ny värnpligtslag, och antagligt är, att komiténs arbeten ej under nu pågående riksdag kunna afslutas, och jemväl antagligt är, ehvad komiterades förslag blir antagligt eller ej, den tid ej kan vara aflägsen, då en omorganisation rörande landets försvar måste komma till stånd, och att, då förändring deraf skall ske, de för rusthåll och rotar antagna krigsmän icke kunna genast afskedas, utan dessa i mer eller mindre mån blifva hinderliga för genomförande af nya reformer och i alla händelser för staten så väl som den enskilde förorsaka särskilda kostnader och besvär, så torde anledning ej saknas att redan nu söka åtminstone i någon mån förekomma, att ej större olägenheter och kostnader uppkomma, än som äro högst nödiga.

Då jag antager, att en för rusthåll eller rote tillsatt karl ej kan, om han i tjensten sig väl skickar, emot sin vilja afskedas, förrän han uppnått pensionsåldern, så torde vara bäst att tills vidare upphöra med rekrytering och ställa ledigblifvande rust- och rotehåll på vakans och låta dessa utgifva en mot deras skyldigheter svarande årlig vakansafgift.

Då torpen till så väl rust- som rotehållen äro, hvad storlek och godhet beträffar, mycket olika, ity att soldattorp finnas, hvarå årligen kunna underhållas 5, 6, ja, till och med 7 boskaps kreatur, då deremot andra torp äro af den beskaffenhet, att endast ett boskaps kreatur kan uppfödas, samt såväl de förre som de senare i alla fall äro större, än hvad genom konung Carl XI:s knektekontrakt är bestämdt, och således torpens nuvarande storlek och beskaffenhet ej utgöra rätta grunden för den vakansafgift, som bör erläggas, måste annan grund nödvändigt sökas, hvarefter vakansafgiften uträknas bör.

Jag kan icke tänka mig rättvisare grund att följa, än den skyldighet, som vederbörande jordegare åtog sig, då indelningsverket tillkom, hvilken skyldighet icke i någon mån, så vidt jag kunnat finna, af Konung och Riksdag är utvidgad eller förstörd; utan tvärtom är genom sedermera utkomna Kongl. påbud och förordningar anbefaldt, att de ursprungliga aftalen emellan Kongl. Maj:t och Kronan å ena och de rust- och roteringsskyldiga å andra sidan skola respekteras och hållas i helgd, så att rust- och rotehållarne ej i någon mån betungas utöfver det, som ursprungligen var bestämdt, hvilket jag här nedan vill bevisa.

De skyldigheter, som åligga den indelta jorden, äro nästan lika för alla län, nemligen ett halft tunnland öppen åker, en kåltäppa och äng till två sommarlass hö samt kontant 25 daler kopparmynt (se 1 och 2 punkterna af Kalmar regementes kontrakter).

För dessa skyldigheter och inga andra anser jag vakanser böra gifvas, beräknadt efter den behållna inkomst, sådan jord anses lemna, och de 25 daler kopparmynt efter den förvandling, som i öfrigt från gamla myntbenämningar skett.

Hvad värde årliga afkastningen å dylika torp hade, finner man deraf, att då ströröte utgjorde $\frac{1}{2}$ mantal, skulle denne till 1 mantal stam utgifva värdet för $10\frac{2}{3}$ kappar säd, hälften råg och hälften korn; följaktligen blir genom dylik bestämmelse torpets årliga behållna afkastning lika med en tunna kronotionde, hälften råg och hälften korn, hvilket ock kan ligga till grund för vakansafgifternas beräkande.

Att torpen till krigsmanskapet i äldre tider af idoge krigsmän godtyckligt utvidgades, synes af Kongl. Resolutionen den 3 Juni 1747 och Rikets Ständers memorial påföljande år, hvaraf följde en Kongl. skrifvelse till landshöfdingen i Vermland, att Kongl. Maj:ts nådiga vilja och befallning var, att det ursprungliga knektetorpets storlek ej fick öfverskridas, hvarjemte Kongl. Brevet den 20 December 1803 stadgar, att, om under soldattorpet vore större egor än 1688 års kontrakt medgifver, och soldaten å det öfverskjutande jordområdet ej hade särskild förskrifning, var roten berättigad af soldatens hemkall innehålla motsvarande afdrag eller få sådana större egor åter.

För att betrygga rotehållarne från skyldighet att utgifva större förmaner, än som vid roteringens början var beräknadt, stadgas i Kongl. Resolutionen den 18 November 1688, att så väl soldaten som roten skulle erlägga böter, om mera aflöning till soldaten utlofvades och af honom emottogs.

Af Kongl. Resolutionen den 18 April 1698 synes, att soldaten skulle afstå och utlägga till roten, hvad han utöfver den från början bestämda jorden kunde innehafva.

Genom Kongl. Stadfästelsen den 20 September 1783, punkt 3, rörande Bohusläns regemente, åligger det så väl Konungens Befallningshafvande som Regementschefen att hafva noga inseende samt »vidtaga eftertryckeliga anstalter, att legornas uppstegrande till rotehållarnes allt för dryga känning »må i görligaste måtto förekommas.»

Genom Kongl. Brevet den 15 Januari 1798 med anledning af underdånig klagan af riksdagsfullmäktige från Bohuslän, för det de genom tryckta formulär till legokontrakt med soldaten finge större skyldigheter till soldaten, än som vederborde, stadgas: »Kongl. Maj:ts nådiga vilja är, att förenämnde »tryckte lego-kontrakt, såsom i de anförda omständigheterna med knektekontraktet icke öfverensstämmande, böra afskaffas, och på rotehållarne få »ankomma att skriftliga kontrakt med sine legde karlar upprätta.»

Vid 1810 års riksdag klagade åtskilliga riksdagsmän, att officerare obehörigen inblandade sig uti legoaftalen emellan rotebönder och rekryter.

Med anledning af Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 6 Februari 1841, att olagliga, förhöjda prestationer skola inom flera delar af riket ega rum vid roteringens utgörande, förklarades, att då legoafstal med rekryt är en frivillig handling och således på rust- och rotehållare sjelfva ankomma att bevilja eller afslå de anspråk, som göras, lemnades skrifvelsen utan vidare afseende.

Uti 8 § af 1734 års landshöfdingeinstruktion stadgas, att landshöfdingen skall tillse, att soldaten »får sitt ut» efter det för orten upprättade allmänna knektekontraktet, och att roten icke med någon utgift »derutöfver betungades» (se Kongl. Brevet den 6 Oktober 1841).

Med anledning af klagomål från Gestrikland (se sistnämnda Kongl. bref) heter det: »På det indelningsverket ej skall blifva till sitt framtida »bestånd hotadt, hafva Vi under denna dag till Vår Befallningshafvande i »Gefleborgs län samt Chefen för Helsinge Regemente låtit nådiga skrivelser »afgå med befallning att i allt hvad på dem beror samt med soldatens tjänstbarhet och skäligen utkomst är förenligt, uppmärksamt tillse och bevaka, att »vid afslutandet hädanefter af kontrakt emellan rotehållare och rekryter vilkor varda, så vidt ske kan, återförda till hvad genom 1683 och 1687 årens »nådiga Förordning, rörande knektehållet inom Gefleborgs län, är föreskrifvet.»

Utaf hvad nu anfördt blifvit och öfriga under mina trägna forskningar erhållna upplysningar har jag blifvit öfvertygad om, att den roterade jorden ej i fråga om roteringen har andra eller större skyldigheter, än som vid roteringens tillkomst bestämdes, och att således, i fråga om vakansafgifters bestämmande, dessa böra beräknas antingen efter den egovidd, soldattorpen enligt de ursprungliga bestämmelserna skola hafva, eller efter den beräkning,

som följdes, då planpenningarne bestämdes till $10\frac{2}{3}$ kappar spanmål för hvarje halft mantal.

Sedan jag sålunda bjudit stöd och skäl för mina antaganden, får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen för sin del ville besluta, att de ledigheter vid rust- och rotehåll, som nu finnas och hädanefter inträffa vid indelta regementen och corpser, intill dess ny härordning och värnpliktslag blifva antagne, förblifva obesatte, och att rust- och rotehållare årligen erlægga till statsverket en efter behörig uträkning bestämd vakansafgift.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 24 Januari 1881.

J. Anderson,
från Tenhult.

N:o 29.

*Af Herr **Lars Andersson:** Med förslag till ändring af nu gällande bestämmelser, rörande skyldigheten att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse.*

En fråga, som under flera föregående riksdagar varit hänskjuten till Riksdagens pröfning är den om deltagande i kostnader för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse, utan att någon ändring blifvit gjord i de gamla och i vår tid så orättvisa och olämpliga bestämmelserna derom.